

Adriana-Claudia CITEIA

Vasile CACIOIANU

SPAȚIUL SACRU MĂSURAT
O ISTORIE A TRANSCONCEPTELOR
ÎN ANTROPOLOGIA CULTURALĂ
EUROPEANĂ

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Florin Anghel

Conf. univ. dr. Alina Buzatu

Redactor: Mirela Ivan Nobel

Coperta: Vasile Cacioianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CITEIA, ADRIANA-CLAUDIA

Spațiu sacru măsurat : o istorie a transconceptelor în antropologia culturală europeană / Adriana-Claudia Citeia, Vasile Cacioianu ; pref.: Florin Anghel. - Târgoviște : Cetatea de scaun, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-422-5

I. Cacioianu, Vasile

II. Anghel, Florin (pref.)

008

Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al autorului, cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.

ISBN 978-606-537-422-5

copyright Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2018

www.cetateadescaun.ro, editura@cetateadescaun.ro

CUPRINS

PREFAȚĂ (*de Florin Anghel*) _____ 7

INTRODUCERE _____ 9

CAPITOLUL I

DE LA METAMORFOZA LA METALLAGE _____ 11

1.1. Matematica și frumusețea existenței _____ 14

1.2. Matematica sacră la Pitagora și Platon _____ 16

1.3. Atomii și homeomerii _____ 28

1.4. Universul scalar în neoplatonism _____ 31

1.5. Universul scalar în gnosticism și urmările
lui în matematică _____ 37

1.6. Universul scalar în iudaism _____ 42

CAPITOLUL II

SPAȚIUL SACRU ÎN CREȘTINISM _____ 49

2.1. Multiplu de trei în creștinism _____ 49

2.2. Alfa și omega - ΑΩ. _____ 59

2.3. Εἷς Θεός - Dumnezeu Unul _____ 61

2.4. A gândi, a ști, a rosti _____ 66

CAPITOLUL III

LIMBAJUL TRANSSUMPTIV CUSANIAN _____ 83

3.1. *Scire est ignorare* (a ști înseamnă a ignora) _____ 84

3.2. Cunoașterea dincolo de limita cuvintelor _____ 87

3.3. Filosofia dă pe gură afară cercuri și sfere _____ 90

3.4. Originea lumii _____ 97

3.5. Punctul și dreapta _____ 104

3.6. Linia, dreapta și cercul _____ 107

3.7. Linia și triunghiul _____ 108

3.8. Cercul și sfera	109
----------------------	-----

CAPITOLUL IV

POIESIS ȘI GNOSIS ÎN COSMOLOGIE	111
4.1. Fysis, ousia, logos	111
4.2. De la creația logosică la creația geometrică	117
4.3. De la Pământ la Soare	122
4.4. De la neclintit la relativ	124

CAPITOLUL V

PICO DELLA MIRANDOLLA ȘI SPIRITUL ANAGNOST	128
---	-----

CAPITOLUL VI

TRANSCENDENTUL DIFERENȚIALIZAT	161
6.1. Nimic sau 0? Creat sau increat?	161
6.2. Transcendentul care coboară	164
6.3. Etimasia	166
6.4. Geneză și autocenzură	168
6.5. Ektypoma	175

CAPITOLUL VII

SPAȚIUL SACRU TRANSFINIT	176
7.1. Ființări divine	176
7.2. Ființări, energii, sefire și diferențiale divine	176
7.3. Infinitesimalul, infinitul și continuitatea în gândirea greacă	194
7.4. Transfinite cantoriene și - Aleph 0	198
7.5. Relația timp istoric- timp fractalic	214

CAPITOLUL VIII

MODERNITATEA ȘI LIMBAJELE TRANSSUMPTIVE. SPAȚIUL SACRU ÎN PARANTEZE	216
8.1. De la „universul mic” la „antiunivers”	216
8.2. He’eder și sitra athra	221
8.3. Cântărind și măsurând	226

CAPITOLUL IX

EVADARE DIN UNIVERS	229
---------------------	-----

CONCLUZII	235
-----------	-----

În loc de postfață (de Alina Buzatu)	237
--------------------------------------	-----

BIBLIOGRAFIE	240
--------------	-----

INDEX DE IMAGINI	251
------------------	-----

DICȚIONAR DE TERMENI ȘI EXPRESII	253
----------------------------------	-----

logice și rațiunea după care acestea au fost abordate, cu frământările și cu deziluziile fiecărei abordări.

Meditația asupra spațiului sacru a avut în Antichitate și în Evul Mediu limite de abordare, zone de necercetat prin metode empirice, dar ușor de intuit. Uimitor este că și matematica a operat cu concepte specifice teologiei și filosofiilor religiei, un concept comun fiind acela de infinit, cu sensurile sale filosofice, dogmatice și matematice.

Modernitatea își are locul binemeritat în demersul nostru, prin diversitatea ideilor, prin teoria relativității și mecanica cuantică, dar nu fără a face trimiteri și referiri la vocabularul conceptual al Antichității, care nu și-a pierdut utilitatea în analiza noilor modele de gândire.

Ultimul capitol oferă o incursiune în cele mai recente teorii despre realitățile ultime, sintetizate într-o „teorie a teoriei”, care își propune să explice micro și macro universul, dar și conceptul de *multivers*.

CAPITOLUL I DE LA METAMORFOZA LA *METALLAGE*²

Termenul *metallage* indică o schimbare, o substituire a unui lucru prin altul, o migrare a conceptelor, dintr-o zonă a cunoașterii, în alta.

Verbul grec *metallao* înseamnă a căuta, a investiga pentru a afla un răspuns categoric la o întrebare, pentru a înțelege sensul profund al unui concept. Adjectivul verbal *metallaktos* indică o adaptare de sens, o metamorfoză conceptuală, dar și trecerea de la semn, la adevăr.

În opera areopagitică, simbolul creștin trimite la o realitate inexprimabilă în cuvinte, la un mesaj comunicabil doar pe cale apofatică³. În teoria dionisiană, Dumnezeu este mai presus de nume - *onomatos kreitton*, nu are niciun nume, dar conține toate numele. Transcendența divină nu poate fi supusă conceptualizării, singurul în măsură să-i exprime caracterul ineputabil fiind simbolul.

Pseudo Dionisie Areopagitul a elaborat o modalitate nouă de analiză a numelor divine din *Sfânta Scriptură*. Scopul Cuvântului este să laude ieșirea de Ființă (*ekdemia*) a celui cu adevărat existent⁴.

Limbajul transsumptiv, utilizat în secolul al XV-lea de Nicolaus Cusanus în *De docta ignorantia*⁵ se construiește prin substituirea unei expresii directe cu expresia indirectă; un lucru

² Louis Cagnat, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1981.

³ André Scrima, *Antropologia apofatică*, Editura Humanitas, București, 2005, *passim*.

⁴ *Despre Numiri*, V, 1; Pseudo Dionisie, *Opere complete și scoliile sfântului Maxim Mărturisitorul*, Editura Paideia, București, 1996, p. 158.

⁵ *De docta ignorantia*, cartea I ediție bilingvă, traducere, tabel cronologic, note și postfață de Andrei Bereschi, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 80.

este exprimat prin altul, care nu-i poate acoperi total suprafața de sens, iar cel de al doilea îl transfigurează pe primul⁶. Acest tip de limbaj exprimă stări de lucruri translingvistice, traduce niveluri de realitate accesibile numai psihanodic și nousanodic. Cusanus îl folosește cu referire la monada divină, „unu maxim și de necuprins”, triplu ipostaziat, „unitatea maximă în mod necesar întreită”:

*unde, ut acuatur intellectus, ad hoc te facilius indubitata manuductione transferre conabor, ut videas ista necessaria atque verissima, quae te non inepte, si ex signo ad veritatem verba transsumptivae intelligendo, in stupendam suavitatem adducent; quoniam in docta ignorantia proficies in hac via ut quantum studioso secundum humani ingenii vires elevato conceditur- videre possis ipsum unum maximum incomprehensibile, Deum unum et trium semper benedictum.*⁷

„Deci pentru ca intelectul tău să devină mai acut, tocmai pentru acest lucru, printr-o fermă călăuzire, mă voi strădui să fac astfel încât tu să treci mai ușor dincolo, pentru ca să vezi aceste lucruri în necesitatea și veridicitatea lor supremă. Nu fără rost te vor purta acele lucruri într-o mirabilă grație, dacă te vei ridica de la semn la adevăr pentru a înțelege cuvintele în mod transsumptiv, deoarece vei înainta pe această cale în docta ignoranță astfel încât să îl poți vedea - pe cât se poate ridica, în limitele puterilor spiritului omenesc, un pasionat cercetător - chiar pe acel unu maxim și de necuprins, de-a pururi binecuvântatul Dumnezeu, unul și întreit”.

Așadar, a te plasa dincolo de sensul comun, a coborî în profunzimea conceptelor (*metallao*), a urca până la limita lor de inteligibilitate (*onomatos kreitton*), a înțelege cuvintele în sensul lor transsumptiv (*verba transsumptivae intelligendo*), descoperindu-le nucleul de universalitate este un demers

⁶ *Ibidem*, nota 62, p. 517-518.

⁷ *De docta ignorantia*, I, X, ed.cit, p. 81, trad. A. Bereschi.

obligatoriu al cunoașterii prin necunoaștere (*agnosia gnosis* dionisiană, *docta ignorantia* cusaniană).

Utilitatea limbajului nu rezultă din însumarea propozițiilor raționale⁸, ci din modalitatea de construire și utilizare a limbajului simbolic⁹.

Capitolul al X-lea al primei cărți din *De Docta ignorantia* începe cu un exemplu de exprimare transsumptivă: „ne întrebăm acum ce vrea Martianus când spune că Filosofia, dorind să acceadă la cunoașterea Trinității, dădea pe gură afară cercuri și sfere”¹⁰.

Înțelegerea abstractă presupune renunțarea la „intermediarii materiali”, renunțarea la tot ce poate fi imaginat, la orice tip de reprezentare a monadei triplu ipostaziate. Maximul inteligibil, maximul inteligent și actul maxim de a înțelege sunt cele trei ipostaze prin care poate fi exprimată *perihoreza*, în discursul cusanian.

Problematica cognoscibilității lui Dumnezeu mai presus de înțelegere este reluată și în Cartea III, cap. II. Cusanus distinge trei posibile etape în demersul de epektază noetică:

- *hyperologia apofatică* = înălțarea determinațiilor mundane dincolo de ele însele,
- *alogia apofatică* = negarea oricărei posibilități de raportare cognitivă la Dumnezeu,
- *antilogia apofatică* = afirmații antinomice.

Limbajul transsumptiv este un limbaj privativ, care plasează divinitatea în zona de insuficiență a cuvintelor. Astfel se explică utilizarea frecventă a prefixului *hyper*, care saturează semnificațiile numelor până la depășirea propriilor sensuri. Kenoza limbajului, golirea de sensurile insuficiente pune în

⁸ Nikolaos Matsoukas, *Introducere în gnoseologia teologică*, Editura Bizantină, București, 1997, p. 58.

⁹ Maxim Mărturisitorul, *Către Thalassie*, P.G., 90, 416 CD.

¹⁰ *Ibidem*.

lumină zona intraductibilă a experienței mistice și zona incomprehensibilă (*akataleptos, aperinoetos*) intelectului uman.

Nu urmărim să abordăm multitudinea limbajelor ivite din diferitele preocupări umane, folosite pentru a exprima cunoașterea ontologică, ci ne vom opri în principal doar asupra unuia singur, care prin vechimea, complexitatea și în același timp modernitatea sa, ne oferă un obiect de studiu interesant și provocator - limbajul matematic.

1.1. Matematica și frumusețea existenței

Matematica a fost un punct de reper incontestabil în „organizarea” imaginarului cosmogonic și în încercarea de a înțelege un univers ordonat, în deplin acord cu intenția divină.

Structura matematică nu putea lipsi nici din modelul universului-fortăreață, nici din paradigma universului infinit, al filosofilor și teologilor Antichității și Evului Mediu. Scopul matematicii a fost acela de a exprima armonia Universului, perfecțiunea planului divin, apropierea timidă a *nous*-ului uman de *Nous*-ul Creator; de a organiza scalar spațiul dintre Creator și Creația sa, de a măsura Nemăsuratul¹¹.

Necesitatea abordării matematice străbate spiritualitatea europeană de la Platon până la Cantor, dar și antropologia modernă a spațiului sacru. Frumusețea austeră a matematicii a fost în strânsă legătură cu estetica divină a Ideilor Pure și cu frumusețea geometrică a palatelor celeste. A reduce esența divinității la simplitatea și limpezimea conceptelor matematice înseamnă a stabili o punte de legătură eliberată de capcanele *nouminos*-ului¹², între Creator și creația sa, a descoperi o nouă

¹¹ Bertrand Russell, *Misticism și logică*, Editura Herald, București, 2011, p. 67-69.

¹² Rudolf Otto, *Despre numinos*, Editura Humanitas, București, 2006, *passim*.

formă de venerare, fără teama de *hybris*. Conul și sfera trec astfel, din mâinile micului Dionyssos, în cele ale Titanilor și ale seminției umane, fără sacrificii sângeroase.

Dimensiunile sacre ale matematicii resemnifică scenariile cosmologice, înlocuind umbra amenințătoare a păcatului antecedent, cu perspectiva jocului întemeietor.

Dincolo de povara destinului implacabil, matematica a reconfigurat limbajele sacrului, construindu-le un Paradis al rațiunii, al demonstrației, al argumentului. În Paradisul rațiunii, demonstrația nu depinde de trăsăturile obiectului studiat, ci pornește de la investigarea în regim propriu a acestor trăsături și a modalităților posibile de validare a obiectului de studiu. Eleganța matematică implică folosirea unor metode de validare a adevărului unei teze. Un exemplu în acest sens este matematica doctei ignoranțe, în opera lui Nicolaus Cusanus.

În gândirea cusaniană, a investiga înseamnă a găsi modalități noi de înțelegere și argumentare a Adevărului Absolut. Scopul demersului său matematic, filosofic și teologic a fost acela de a pătrunde dincolo de limita paradoxului dogmatic, într-un spațiu al armonizării contrariilor.

Limbajul matematic poate fi considerat unul dintre primele instrumente abstracte, capabile să exprime structuri ale spațiilor reale și imaginare, fiind relativ ușor de înțeles, atât de „inițiați” cât și de „neofiții” pregătiți pentru aventura resemnificării conceptelor.

Fără îndoială, numerele reprezintă elementarul domeniului matematic, iar necesitatea utilizării lor cantitative, abstracte, magice, nu a dispărut nici în modernitate și postmodernitate.

Cum pare ușor de imaginat, probabil că la început au fost conceptele de „Unu” și „Multiplu”¹³, cu gradele admise de

¹³ Matila C. Ghika, *Filosofia și mistica numărului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p.10.

comparație (mai mult decât Unu, foarte mult), cu simbolurile adiacente, menite să distingă unitatea, individualitatea, de mulțime, multitudine, mult, în sens cantitativ-matematic sau în sens filosofic.

Dualitatea a apărut firesc, ca raportare la individualitate și alteritate – „Același și Altul”¹⁴. Apariția numerelor, pare să aibă drept cauză, raportarea la individ a unei realități sensibile, simplificate și abstractizate într-o manieră care facilitează înțelegerea, memorarea, anticiparea unor evenimente.

Nu întâmplător, în istoria culturală a civilizațiilor antice, semnele care reprezentau numere erau comune cu cele pentru litere, exemplul cel mai des invocat fiind alfabetul fenician, de la care sistemul a fost împrumutat în cel grecesc și latin.

Numerele au avut capacitatea magică de a transmite un mesaj, o poveste, ca și literele sau mai mult decât literele. Nevoia de a exprima cantitatea, de a măsura și delimita spațiul, a făcut inevitabilă invenția unor instrumente și contexte ustensilice, ca numerele și geometria.

Deși matematica au fost folosită în toate domeniile descoperite și dezvoltate de omenire, astronomia și geometria ocupă un loc primordial. Cu siguranță că au existat învățați anonimi, în Mesopotamia, Egipt sau Grecia, care au avut o importanță covârșitoare în descoperirea sau inventarea unor concepte pe care azi le considerăm uzuale, dar cei care au reușit să depășească barierele spațio-temporale și lingvistice au fost Pitagora și Platon, gânditorii care au conferit sacralitate, limbajului matematic.

1.2. Matematica sacră la Pitagora și Platon

Unul dintre marii ”inventatori” de limbaje, filosoful care a reunit învățătura eclectică cu demersul inițiativ, a fost Pitagora:

¹⁴ *Ibidem*.

*Principiul tuturor lucrurilor este unitatea. Luând naștere din această unitate, doimea nedefinită servește ca substrat material unității, care este cauza; din unitate și din doimea nedefinită se nasc numerele, din numere punctele, din puncte liniile, din linii figurile plane, din figurile plane figurile solide, din figurile solide corpurile sensibile ale căror elemente sunt patru: focul, apa, pământul și aerul; aceste elemente se schimbă între ele și se transformă în toate lucrurile, iar din ele se naște un univers însuflețit, dotat cu rațiune, sferic, cuprinzând în mijlocul lui pământul, care este tot sferic și locuit de jur împrejur*¹⁵.

Numerele și geometria sunt principalele instrumente de exprimare epistemică, propuse de Pitagora.

Unitatea, de la care pleacă și pe care se sprijină toată cunoașterea pitagoreică a trecut de la Monadă la Demiurgul platonician, la Monada gnostică a lui Monoimus, la Dumnezeu Unic, la Gândul sau Intenția creatoare, la Cuvântul care a zidit totul. Religiiile monoteiste au fost cele care s-au impus în bazinul Mediteranei, difuzându-se în Europa și Orientul Apropiat.

Chiar și astăzi, când științele au devenit atât de specializate și au fost inventate instrumente capabile să determine evenimente petrecute în zorii civilizațiilor, una dintre cele mai „bune” teorii moderne ne spune că totul a pornit de la o „singularitate”. Cosmică sau gravitațională, singularitatea este o certitudine antecedentă Big Bang-ului, la care speculația filosofică și științifică a reușit să ajungă, cu ajutorul legilor cunoscute și transcrise în limbaj matematic.¹⁶ Unitatea este cea care însumată poate genera toate numerele, ca un Creator, iar

¹⁵ Diogenes Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, Editura Polirom, Iași, 1997.

¹⁶ Michio Kaku, *Strings, Conformal Fields, and M-Theory*, New York, Springer, 1999, *passim*.

unitatea adunată la oricare număr îi schimbă proprietățile, fără a-și modifica esența.

Cuvântul *cosmos* moștenit din greaca veche are înțelesul de ordine și orice ordine presupune o succesiune, o rânduială, o limită de la care trebuie să plece, aceea fiind unitatea, monada. Folosirea cuvântului *cosmos* cu sensul de Univers i-a fost atribuită lui Pitagora și școlii sale, ceea ce ne face să ne gândim că pitagoreicii chiar credeau că totul putea fi exprimat matematic, că ordinea implică reguli matematice.

Armonia un alt concept atribuit lui Pitagora, nu poate fi înțeles în afara muzicii, căreia filosoful i-a alăturat precizia matematică în exprimarea sunetelor. Dependența înălțimii unei note de lungimea corzii care o produce, ca și a regulii intervalurilor dintre acorduri, aflate în rapoarte de numere întregi, 2:1 octava, 3:2 cvinta, 4:3 cvarta, etc. Corzile lirei puteau fi executate din diferite materiale, la diferite grosimi și lungimi, cât timp proporțiile erau păstrate.¹⁷

În universul pitagoreic, armonia coincide cu „Armonia sferelor”. Astele, sfere perfecte se mișcau în univers pe traiectorii circulare, iar mișcarea lor genera sunete aflate, evident, într-un raport armonios cu locul ocupat de fiecare.

După Pliniu, Pitagora credea că intervalul muzical dintre Pământ și Lună era de un ton, dintre Lună și Mercur un semiton, dintre Mercur și Venus un semiton, dintre Venus și Soare o terță minoră, dintre Soare și Marte un ton, dintre Marte și Jupiter un semiton, dintre Jupiter și Saturn un semiton, iar dintre Saturn și sfera stelelor fixe o terță minoră. Rezultă scara pitagoreică având forma Do, Re, Mi bemol, Sol, La, Si bemol, Si, Re, deși, la autori diferiți, scara variază¹⁸.

¹⁷ Arthur Koestler, *Lunaticii. Evoluția concepției despre Univers de la Pitagora la Newton*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 26.

¹⁸ *Ibidem*, p. 29.

Numerele aveau la pitagoreici semnificații cantitative, dar nu erau neapărat denumite prin semne, așa cum facem azi cu cifrele arabe (indiene), ci erau reprezentate prin puncte, asemănătoare cu cele de pe zaruri, dar dispunerea lor era foarte importantă, deoarece lega numărul de formă, conceptul de reprezentare. „Numerele figurative” sau „pure”, ne arată imaginea completă a spectrului în care limbajul matematic era folosit.

Diada sau numărul doi, prin atributul divizibilității, nu putea să nu fie asociată cu principiul feminin, ceea ce a dus mai târziu la principiul Dualității în metafizică și la cel al noncontradicției. Inventat dintr-o necesitate ontologică, cuvântul „diadă” este astăzi folosit în multe domenii:

- sociologie – diada este un grup de două persoane, cel mai mic grup social posibil¹⁹;
- muzică – un set de două note;
- pedagogie – alegerea aleatorie a unui grup de lucru de doi studenți;
- biologia modernă folosește noțiunea pentru a desemna o formațiune alcătuită dintr-o pereche de celule, cu nucleii haploizi, rezultată în urma primei diviziuni meiotice²⁰;
- genetică - simetria diadică se referă la două zone din ADN care au la bază secvențe perechi inversate în mod repetat.

Triada. Pornind de la ideea că unitatea era mai mult un principiu decât un număr, triada definește primul număr impar masculin care își dezvăluie adevăratul înțeles în lumea „numerelor figurative”, unde este reprezentat prin trei puncte,

¹⁹ [https://en.wikipedia.org/wiki/Dyad_\(sociology\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Dyad_(sociology)), accesat la 25 februarie, ora 23,30.

²⁰ Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, Editura Academiei, București, 1986.

fiind considerat principiul creator al tuturor figurilor plane și solide.²¹

Tetrada, al patrulea număr triunghiular, care alături de pentadă a dat *Tetraktys*-ul, unul dintre simbolurile pitagoreice sacre, generator al decadei, definită ca expresie a perfecțiunii existenței.

Pentada era numărul Afroditei, al armoniei, sănătății, al frumuseții încarnate în corpul omenesc, proiecție a sufletului cosmic în materie. Emblema geometrică a Pentadei era Pentagrama, steaua cu cinci colțuri, parola secretă și emblema confreriei pitagoreice²². Alternând pentagonul cu pentagrama se poate obține un sistem fractalic, ceea ce se observă în lumea vie prin creșterea omotetică, păstrându-se raportul **numărului de aur**, reprezentat prin raportul dintre diagonala pentagonului și latura acestuia.

Hexada, numărul șase și mai ales *decada* aveau atribute specifice, rezultate atât din analogia cu lumea materială, cât și din proprietățile matematice de diviziune și/sau descompunere. Șase, de exemplu exprima stabilitatea perfectă dată de hexagon și de simetriile sale, pe când șapte era simbolul virginității.

Toate aceste numere figurative conturau o dimensiune geometrică, prin felul în care erau dispuse punctele care compuneau numărul. Astfel un „pătrat perfect” era reprezentat print-un pătrat cu latura de 4 puncte, ceea ce făcea ca acesta să aibă 16 puncte în final. Un dreptunghi cu o latură de 4 puncte și una de 3, era 12, iar triunghiul, cu latura de trei puncte, era 6.²³

²¹ Matila C. Ghika, *Filosofia și mistica numărului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p.19.

²² Lucian, *Pro lapsu inter salut*, apud Matila C. Ghika, *op.cit.*, p.20.

²³ Arthur Koestler, *op. cit.*, p. 26.

Celebra dispunere de puncte, care este atribuită școlii lui Pitagora, numită *Tetractys* poate fi definită astfel: Suma primelor patru numere, $1+2+3+4 = 10$ reprezintă *dekada*, numărul perfect 10, numit și ”receptacul”²⁴.

Tetractys-ul sau *tetrada* avea un înțeles profund, sacru pentru pitagoreici, fiind introdus chiar în jurămintele Frăției:

Mă jur pe cel ce ne-a sădit în suflet sacra Tetradă, izvorul Naturii al cărei curs e veșnic.

Dar nu începe o lucrare mai înainte de a-i ruga pe Zei să îți-o desăvârșească.

Când toate aceste precepte îți vor fi bine cunoscute, vei înțelege alcătuirea Zeilor Nemuritori și a oamenilor muritori, vei afla

*până la ce punct lucrurile se despart și până la ce punct ele se unesc*²⁵.

Cuvinte care leagă sufletul cu divinitatea. Nu putem să nu observăm analogia *Tetractys*-ului cu *Tetragrammaton*-ul evreiesc, sugerând parcă aceeași iterație a Planului Creator.

Cu diferențele generate de alfabetul ebraic, logica pare să fie similară, cu mențiunea că în ultimul caz suma este 72 după regulile *Gematriei*.

²⁴ Pitagora, *Imnurile Sacre*, Editura Herald, București, 2013, p.31.

²⁵ *Ibidem*.

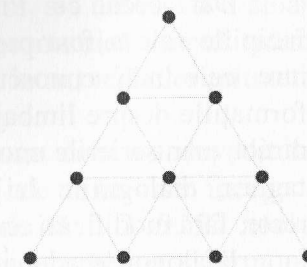

Fig. 1 - Tetractys

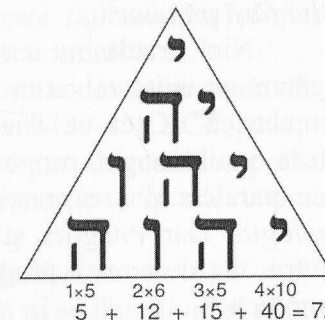

Fig. 2 - Tetragrammaton